

KIRJALLINEN KYSYMYS 580/2010 vp

Sosiaali- ja työttömyysturvajärjestelmän sekä verotuksen kehittäminen

Eduskunnan puhemiehelle

Pätkätöiden ja työttömyysturvan yhteensovittaminen on monimutkaista, ja jatkuva virastoissa asioiminen koetaan raskaaksi ja jopa nöyryyttäväksi. Epätyypillistä työtä tekevien yhteiskunnallinen asema näyttäytyy tavallista heikompana, ja esimerkiksi lainan saaminen ja asunnon hankkiminen voivat olla hankalaa. Taloudellinen epävarmuus vaikeuttaa yleisestikin tulevaisuuden suunnittelua.

Moni pätkätyöntekijä kokee alemmuutta työuran pirstaloitumisen ja työttömyyden seurauksena. Työmotivaatio heikkenee, ja aina uudelleen ja uudelleen vaadittava uuteen työhön oppiminen ja sopeutuminen uuvuttavat.

Työurien pirstaloituminen ei aina itsessään ole ongelma, vaan ongelmana on sosiaali- ja työttömyysturvajärjestelmän ja verotuksen soveltumattomuus muuttuneisiin työmarkkinoihin. Yhteiskunnan turvaverkot ja palvelut eivät ikään kuin tunnista pätkätyöläisyyttä. Esimerkiksi luovan työn tekijät ovat huolissaan toimeentulostaan, eikä heitä useinkaan osata neuvoa virastoissa ja terveystalveissa.

Nyt kaivataankin konkreettisia muutoksia nykyiseen sosiaali- ja työttömyysturvaan, joka ei nykyisellään kannusta lainkaan epätyypillisten töiden tekemiseen. Työttömyysturvan karenssia pidetään epäoikeudenmukaisena ja soviteltua päivärahaa toimimattomana. Ratkaisu voisi olla palaaminen vanhaan malliin, jossa työssäolopäiviltä sai palkan ja työttömyyspäiviltä täyden työttömyyskorvauksen. Toisaalta tilannetta voi-

taisiin helpottaa nostamalla työttömyysturvaa määriteltäessä huomioitavien palkkioiden ylärajaa tai työttömyysturvaa voitaisiin maksaa lyhyiden, esimerkiksi alle puoli vuotta kestävien, työsuhteiden ajan.

On ehdotettu lomapankkijärjestelmän ja työterveyshuollon kehittämistä epätyypillisissä työsuhteissa oleville. Nämä uudistukset lisäisivät työtilanteen mukaista joustoa ilman ansionmenetystä, vähentäisivät työttömyyttä ja siitä aiheutuvia kustannuksia sekä edistäisivät työhyvinvointia.

Toisaalta nykyisen byrokraattiseksi ja kalliiksi koetun järjestelmän korjaamiseksi on ehdotettu myös perustulon tai kansalaispalkan kehittämistä. Kansalaispalkan myötä työnteko ja opiskelu olisi aina kannattavampaa kuin työttömyys. Erilaiset perustulomallit tulisi ottaa tarkastelun kohteeksi, sillä yksinkertaisemmasta, selkeämmästä ja läpinäkyvämmästä järjestelmästä hyötyisi koko yhteiskunta.

Työttömien aktivoiminen ei juuri koeta lisäävän turvaa ja kannustusta pirstaloituneilla työurilla. Työttömien vaatiminen osallistumaan sanktioiden uhallla työvoimapolitiittisiin tukitoimiin ja tämän "ilmaisen" työvoiman tarjoaminen työnantajille ovat hyödyttömiä niin yhteiskunnan kuin yksilönkin kannalta. Kaikesta työstä on saatava asianmukainen palkka, ja eläkkeen on kerryttävä. Kaiken työn tulee olla kannattavaa ja vapaaehtoista.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten hallitus aikoo kehittää sosiaali- ja työttömyysturvajärjestelmää sekä vero-

tusta soveltumaan nykyistä paremmin muuttuneisiin työmarkkinoihin pätätöineen ja pirstaloituine työhistorioineen niin, että työn tekeminen on aidosti kannattavaa myös lyhyissä jaksoissa?

Helsingissä 24 päivänä kesäkuuta 2010

Merja Kyllönen /vas

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimit-
tanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kan-
sanedustaja Merja Kyllösen /vas näin kuuluvan
kirjallisen kysymyksen KK 580/2010 vp:

*Miten hallitus aikoo kehittää sosiaali- ja
työttömyysturvajärjestelmää sekä vero-
tusta soveltumaan nykyistä paremmin
muuttuneisiin työmarkkinoihin pätkätoi-
neen ja pirstaloitune työhistorioineen
niin, että työn tekeminen on aidosti kan-
nattavaa myös lyhyissä jaksoissa?*

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Hallituksen asettama sosiaaliturvan uudistamis-
komitea (SATA-komitea) jätti ehdotuksensa so-
siaaliturvan uudistamisesta 18.12.2009. Komitea
teki toimeksiantonsa mukaisesti useita ehdo-
tuksia, joilla pyritään työn ja sosiaaliturvan pa-
rempaan yhteensovittamiseen ja jotka lisäävät
työnteon kannustavuutta. Sen lisäksi komitea ja
sen jaostot ovat tarkastelleet useita erilaisia mal-
leja työnteon kannusteiden lisäämiseksi, mutta
vain osa niistä päätyi varsinaisiin ehdotuksiin.
Myös verotuksen vaikutus sosiaaliturvan ja työn-
teon yhteensovittamisessa oli tarkastelun kohte-
na.

Komitean ehdotuksiin sisältyy toimeentulo-
turvan kannustavuutta lisäävinä toimenpiteinä
mm. työmarkkinatuen tarveharkinnasta luopumi-
nen, toimeentulotuen etuoikeutettua tuloa koske-
van määräaikaisen lain jatkaminen, ehdotus työt-
tömyysturvan sovittelun yksinkertaistamiseksi
sekä työllistymisasetelikoilun käynnistäminen.

Pätkätyöntekijöiden asemaa on pyritty paran-
tamaan sosiaaliturvassa jo pitkään monin eri ta-
voin. Työeläkejärjestelmässä työnsuhteen kestol-

la ei ole enää merkitystä, vaan kaikki työ kerryt-
tää eläketurvaa. Työttömyysturvassa SATA-ko-
mitean esityksestä poistettiin sovitellun päivära-
han enimmäisaika, laajennettiin muutosturvaa si-
ten, että aiempaa useampi määräaikaisissa työ-
suhteissa työskennellyt tuli sen piiriin, poistet-
tiin omaehtoisen opiskelun tukemisessa 10 vuo-
den työhistoriavaatimus sekä lyhennettiin työssä-
oloahtoa ja pidennettiin sen tarkastelujaksoa.

Sovitellun päivärahan nykyinen malli on sii-
hen liittyvine ongelmienkin oikeudenmukai-
sin vaihtoehto. Koska malli korvaa menetettyä
ansiota, se suhteuttaa päivärahan määrän työttö-
myyttä edeltäneisiin ansioihin. Näin se myös tu-
kee sitä, että aiempaa pienipalkkaisemmankin
työn vastaanottaminen on kannattavaa. Kysy-
myksessä ehdotettuun työttömyysajan korvaami-
seen liittyy useita ongelmia. Työnteon ja palk-
kausjärjestelmien muutosten johdosta työajan ja
palkanmaksun yhteys on aiempaa heikompi.
Tarkka työajan seuranta on mahdotonta monilla
aloilla ja palkkaus voi perustua suurelta osin eri-
laisiin tulospalkkioihin. Tällöin olisi täysin mah-
dollista, että työttömyysetuuksia maksettaisiin
työntekijälle, joka työllistyy kokoaikaisesti ja saa
työstään myös sen mukaiset tulot. Soviteltu päi-
väraha on myös pienituloisille taloudellisesti
edullisempi kuin työttömyysajan korvaaminen.
Tätä kysymys nousi voimakkaasti esille, kun
eduskunta käsitteli viime syksynä hallituksen
esitystä HE 222/2009 vp, jossa esitettiin, että ko-
koaikaisesti lomautetuille maksettaisiin täyttä
työttömyyspäivärahaa kokonaan työttömiltä päi-
viltä.

Työ- ja elinkeinoministeriön viime keväänä
työ- ja elinkeinotoimistoille tekemän kyselyn
mukaan työvoimahallinnon vastuulla olevat työ-
markkinatoimenpiteet vastaavat erittäin hyvin

niille asetettuja tavoitteita. Näitä toimenpiteitä ovat työharjoittelu, työelämävalmennus ja työkokeilu. Vain hyvin harvoissa tapauksissa on katsottu, ettei niistä olisi ollut hyötyä työnhakijalle. Työmarkkinatoimenpiteiden tarkoitus vaihtelee työttömän valmiuksien mukaan. Usein kysymys on työnhakijalle sopivan koulutusalan tai työtehtävän selvittämisestä tai selvittää ylipäänsä hakijan edellytyksiä palkkatuetuun työhön. Näiden toimenpiteiden ajalta maksettavia etuuksia pa-

rannettiin tämän vuoden alussa voimaan tulleella lainmuutoksella, jolla korotettiin ylläpitokorvausta ja laajennettiin sitä aiempaa useampaan toimenpiteeseen sekä alettiin maksaa työllistymistä edistävän palvelun ajalta korotusosaa tai korotettua ansio-osaa.

Hallitus jatkaa SATA-komitean esitysten pohjalta sosiaaliturvan uudistamista, josta olennainen osa on kannustavuuden lisääminen ja kansalaisten aktiivisuuden tukeminen.

Helsingissä 15 päivänä heinäkuuta 2010

Sosiaali- ja terveysministeri Juha Rehula

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 580/2010 rd undertecknat av riksdagsledamot Merja Kyllönen /vänst:

Hur ämnar regeringen utveckla den sociala tryggheten, utkomstskyddet för arbetslösa och beskattningen för att de bättre än nu ska passa ihop med den förändrade arbetsmarknaden med korttidsanställningar och splittrade yrkeskarriärer och för att det verkligen ska vara lönsamt att arbeta även i korta perioder?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Den kommitté som tillsatts av regeringen för att planera en totalreform av den sociala tryggheten (SATA-kommittén) lämnade sitt förslag den 18 december 2009. Kommittén lade i enlighet med sitt uppdrag fram flera förslag som strävar efter en bättre samordning av arbete och social trygghet och som gör det mer sporrande att arbeta. Dessutom har kommittén och dess sektioner granskat flera olika modeller som kunde sporra till arbete, men bara en del av dem togs med i de egentliga förslagen. Även beskattningens inverkan på samordningen av social trygghet och arbete granskades.

Kommitténs förslag innehåller åtgärder som ökar utkomstskyddets sporrande effekt, bl.a. att man slopar behovsprövningen för arbetsmarknadsstöd, förlänger giltighetstiden för den temporära bestämmelsen om privilegierad inkomst i fråga om utkomststöd, förenklar jämkningen av utkomstskyddet för arbetslösa och inleder ett försök med sysselsättningsedlar.

Man har redan länge försökt förbättra de korttidsanställdas ställning på många olika sätt när det gäller den sociala tryggheten. I arbetspensionssystemet har längden på anställningsförhållandet inte längre någon betydelse, utan allt arbete ger pensionsskydd. I fråga om utkomstskyddet för arbetslösa gjordes en del ändringar på förslag av SATA-kommittén: man slopade maximitiden för jämkad dagpenning, utvidgade omställningsskyddet till att omfatta fler personer än tidigare med anställningsförhållande för viss tid, slopade kravet på 10 år i arbetslivet för stöd av frivilliga studier och förkortade arbetsvillkoret och förlängde granskningsperioden för det.

Den nuvarande modellen med jämkad dagpenning är det rättvisaste alternativet trots de problem som är förknippade med den. Eftersom modellen ersätter förlorad inkomst, ställer den dagpenningens storlek i relation till inkomsterna före arbetslösheten. På så vis blir det lönsamt att ta emot också ett arbete med lägre betalt än tidigare. Den ersättning för arbetslöshetsperioden som föreslås i spörsmålet medför flera problem. På grund av förändringar i arbetet och lönesystemen är sambandet mellan arbetstid och lön svagare än tidigare. I många branscher är det omöjligt att kontrollera arbetstiden exakt, och lönen kan till stor del basera sig på olika resultatpremier. Då vore det fullkomligt möjligt att betala arbetslöshetsförmåner till en arbetstagare som är sysselsatt på heltid och får inkomst i enlighet med det. Jämkad dagpenning är också för låginkomsttagare ekonomiskt fördelaktigare än ersättning för arbetslöshetstiden. Den här frågan fick stor uppmärksamhet, när riksdagen förra hösten behandlade propositionen RP 222/2009 rd, där det föreslogs att full arbetslöshetsdagpenning ska beta-

las för de dagar då personer som är permitterade på heltid är helt och hållet arbetslösa.

Enligt den förfrågan till arbets- och näringsbyråerna som arbets- och näringsministeriet gjorde förra våren motsvarar de arbetsmarknadsåtgärder som arbetskraftsförvaltningen ansvarar för mycket väl de mål som uppställts för dem. Sådana åtgärder är arbetspraktik, arbetslivsträning och arbetsprövning. Endast i mycket sällsynta fall har man ansett att arbetssökanden inte hade någon nytta av dem. Syftet med arbetsmarknadsåtgärderna varierar beroende på den arbetslösas färdigheter. Oftast är det fråga om att utreda lämpligt utbildningsområde eller lämplig arbetsuppgift för en arbetssökande eller utreda sökan-

dens förutsättningar för lönesubventionerat arbete över huvud taget. De förmåner som betalas under tiden för dessa åtgärder förbättrades genom en lagändring som trädde i kraft i början av det här året. Med lagändringen höjdes ersättningen för uppehälle, och den utvidgades till att gälla fler åtgärder än tidigare. Man började även betala förhöjningsdel eller förhöjd förtjänstdel under tiden för sysselsättningsfrämjande service.

Med SATA-kommitténs förslag som grund fortsätter regeringen att arbeta med reformen av den sociala tryggheten. En väsentlig del av reformen är att öka de sporrande faktorerna och att stödja medborgarnas egen aktivitet.

Helsingfors den 15 juli 2010

Social- och hälsovårdsminister Juha Rehula